

Interviu cu poetul brașoven Adrian Munteanu

“De ce SONETUL?”

Poetul, jurnalistul și actorul Adrian Munteanu s-a născut la Brașov (21.08.1948). Scrie la mai multe reviste naționale (Apostrof, Ardealul literar, Astra, Vatra veche, Luceafărul etc.) și internaționale (Lumină lină, New York, Romanian VIP, Australia, Atheneum și Observatorul, Canada). Este autorul a cinci volume de sonete. A obținut numeroase premii pentru interpretare teatrală și regie, iar actualmente este membru al Uniunii Scriitorilor din Romania.

În anul 2003 face un turneu lung în Canada cu spectacolul “Povești fără sfârșit” realizat în totalitate (scenariul, regia, scenografia, ilustrația muzicală și interpretarea actoricească).

Corina Ungureanu-Kiss: Domnule Adrian Munteanu *“faceți parte din familia selectă a autorilor de sonete”* (scriitorul Răzvan Țupa). Ce v-a făcut să vă îndreptați pe drumul SONETELOR? Ce este de fapt un sonet?

Adrian Munteanu:

Așadar să începem cu definiția. Poate nu e rău să ne reamintim, mai ales că astăzi, după cum spunea regretatul Marin Mincu, spre această specie pretențioasă, de rafinament estetic maxim, se îndreaptă doar cei mai curajoși. Sonetul este o formă fixă de poezie, compusă, obligatoriu, din două strofe și două terține. Numărul de silabe al fiecărui vers este și el prestabilit, ca și maniera în care rimează versurile între ele. Așadar restricții pe toată linia. Dar ce muzicalitate !!! Îl consider culmea armoniei și expresivității poetice. Puțini se încumetă, și mai puțin izbutesc să-l ducă la o formă acceptabilă. Eu sunt Leu. Iar Leii sunt orgolioși. Cred că am început să scriu din orgoliul de a nu fi mai prejos decât alții, de a face ceva prin care să mă detașez de restul semenilor. Prostii de adolescent întârziat. Cert este că în tinerețe nu aveam încredere în capacitățile mele. O mulțime de alți oameni, mai ales scriitorii, mi se păreau atât de grozavi, încât nici prin cap nu mi-a trecut să mă măsoar cu ei. Am avut tot timpul un sentiment de inferioritate. Așa că am făcut până la 50 de ani lucruri frumoase, dar perisabile. Cred că aici a fost și problema. Am realizat, dintr-o dată, că toate ocupațiile mele sunt făcute să se piardă odată cu finalizarea lor. Până și activitatea mea de redactor de radio mi se părea că se pierde odată cu sfârșitul fiecărei emisiuni. Și atunci m-am gândit că trebuie să fac ceva prin care să rămână niște semne ale trecerii mele prin această lume. Și a început aventura. Mai întâi, într-un singur an, am scris 365 de basme în versuri. Fiecare basm avea 10 strofe. Erau așa de multe și de mari, încât nu au încăput într-o carte, ci în trei, și acelea de aproape 300 de pagini fiecare. Le-am numit “Seri cu Licurici”, Semințele, Darurile, Bunătatea. Și le-am vândut singur în 4.000 de exemplare fiecare, un record pentru zilele noastre. Cum ? Intrând în toate școlile generale, în fiecare clasă de la 1 la 4, în tot județul Brașov. Când se încheia anul de învățământ, băteam taberele școlare. Cam asta este : pe la noi, cel ce scrie face și pe managerul. Încă nu are obiect de activitate

impresarul literar. Când am terminat cu cărțile pentru copii, într-o după amiază de care îmi aduc aminte în amănunt, într-un fotoliu de acasă, m-am întrebat ce mai am de făcut, ce voi mai scrie și pentru cine. M-ar fi tentat să scriu ceva și pentru adulți, dar băjbâiam în vechea mea neîncredere. Pe negândite și nepregătite, de undeva, de Sus, a venit ideea să încerc un sonet. Uite așa, pentru că știam din teorie că e forma fixă de poezie cea mai dificilă, prin regulile stricte pe care le impune, dar și cea mai frumoasă, prin asocierea dintre ritm, măsură, balans al rimelor și muzicalitate. Era o provocare. Am râs de propria mea năzbâtie intelectuală, dar m-am apucat să scriu un sonet, așa, de curiozitate. A ieșit repede și, culmea, mi-a plăcut cum suna. Dacă prima încercare nu mi-ar fi sunat bine aș fi abandonat imediat și definitiv. Dar așa, convingându-mă că pot și simțind atracție pentru provocare, am mers înainte, într-un ritm aproape furibund. Din acel moment am știut că nu mai am scăpare și că am descoperit ceva care se potrivește cu structura mea interioară. De atunci și până acum, am scos în fiecare an câte un volum de sonete. Nu m-a interesat altceva. Și apoi am vrut să merg pe o cale insuficient bătătorită, pe care să mă simt confortabil. În forma obișnuită de poezie scriu mii de creatori. Mie nu-mi place la înghesuială, nu suport călcăturile pe bombeuri, datul din coate, lipsa de aer. Sunt un claustrofob literar.

Corina U.- K: *“Sunteți un maestru al endecasilabului înmulțit cu 14!”* spune scriitorul Șerban Foarță. Ce înseamnă această afirmație?

Adrian Munteanu:

Șerban Foarță s-a exprimat astfel după ce a citit volumul meu “Casa fără ziduri (Sonete 2)” pe care i l-am trimis, din prețuire. În acest volum există și un grup de sonete pe care le-am numit experimentale. Erau niște încercări de laborator intern, la care, dincolo de toate dificultățile de elaborare a unui sonet, mai adăugam eu una: toate cuvintele începeau cu aceeași literă. Am să dau, ca exemplu, sonetul în care toate cuvintele încep cu litera “b” :

“Bizară brumă bântuie beția.

Bicisnic braț, blagoslovind banalul,

Botează brusc bardaca, bocind balul

Bulboanelor bombându-și bogăția.

Bacante brune, biciuind batalul,

Batjocoresc bezmetic bărbăția.

Berbanți bizari bravează bulimia

Baronului bruscându-și bicefalul.

Birjari burlești, bufoni blamând breteaua,

Bocesc buimac binețile-n bazar.

Bardul bărbos, brav burdușind bocceaua,

Bombează brâul borții-n buzunar.

Birtași bicisnici blestemă beleaua.

Bântuie bobul binele bizar.”

Endecasilabul de care vorbește maestrul Foartă este un termen tehnic care se referă la ritmicitatea și numărul de silabe ale fiecărui vers. 14 este numărul versurilor dintr-un sonet. Prețuirea maestrului mă onorează. Cert este că aceste sonete au fost apreciate și publicate în diverse reviste cu pretenții. În “Apostrof” mi-a apărut o pagină întreagă. Dar sunt numai un joc al meu. Apoi am revenit “ la sentimente mai bune”.

Corina U. – K: Câte sonete ați scris până în prezent și câte v-ati propus să mai scrieți?

Adrian Munteanu:

Mă apropii vertiginos de 800 de sonete, scrise în 6 ani. Câte voi mai scrie ? Câte mă vor ține puterile și cât voi mai avea ceva de spus în acest spațiu restrictiv, dar pasionant.

Aici e loc de o destăinuire. Încep să înțeleg că sonetele mele nu vin pe un teren gol, pe nepregătite, așa cum se întâmplă cu un scriitor aflat la începuturile sale. Eu m-am apucat să scriu numai când am înțeles că sunt copt, când experiențele mele de viață au fost suficiente și consistente, când m-am maturizat cu adevărat, când am simțit că am ceva de transmis. Procesul acesta de maturizare trebuia consemnat și prezentat. A izbucnit din mine dorința de a mărturisi. Recunosc că nu am bănuțit la început care va fi impactul. Aprecierile pe care le-am primit și le primesc, de la cititori în primul rând, au depășit orice imaginație și sunt un permanent imbold de a nu depune armele. Mai am multe de spus.

Corina U. – K: Pe data de 5 aprilie 2004 apare sonetul cu titlul *Scriu un sonet. Deplină amăgire*. De ce acest titlu?

Adrian Munteanu:

Scriind poezie, trăim într-un spațiu al “amăgirilor”, al subiectivismului dus spre limitele sale. Ne amăgim că trăim în afară de timp, într-un spațiu ideal, în care verbul se conduce după reguli particulare și își asumă puteri magice. Dacă nu ar fi această credință în parcurgerea, prin poezie, în cazul meu prin sonet, a unui tărâm al furibundelor trăiri în vis, n-aș putea să scriu. O fac atunci când reușesc să mă desprind, să consider cuvântul o armă cu flori la bandulieră.

Atunci nu mă mai interesează ce este în jur. Poate nu mai știu nici în ce zi suntem, nici în ce anotim. Poate nici nu mai contează dacă știu cum mă cheamă. Inspir într-o lume a acumulărilor mele, a trăirilor descoperite după adânci operațiuni de defrișare prin carnea trăirilor, a emoțiilor de peste ani. Uneori legăturile între imagini se realizează după alte principii decât cele trăite deja. Experiența le știe, dar trăirea poetică le remodelează, le ordonează după principii proprii și după starea de moment, De aceea poezia, când reușește, este o modalitate de scriere și de trăire profundă care recrează lumea. Ca să mă întorc la întrebare, titlul sonetului arată că este vorba de o profesiune de credință.

Corina U. – K: Credeți că scriitorul, poetul este, așa după cum afirmați, un *“modest cârpaci de vorbe și iubire”*?

Adrian Munteanu:

Fără modestie e greu de ajuns undeva, de atins o anume vibrație. Trebuie să pornești mereu de la început, să ai sentimentul insolitului și o întreagă lume înaintea ta de descoperit. E un vers care atinge, din acest punct de vedere, niște limite. Nu trebuie luat ca atare și nici nu cred că o face cineva. Trebuie înțeles sensul, efortul, căutarea perpetuă, împletirea între meșteșug și emoție lirică, ambele de neocolit în cazul sonetului. Da, face parte din categoria sonetelor mele care devin niște autodefiniri poetice. Nu întâmplător ați ales versul. Mereu facem asta, ne mărturisim. Și atunci când abordez o anume temă, în cazul unui volum, îmi definesc anumite disponibilități, acopăr un anume segment al propriului meu fel de a viețui, de a percepe lumea, constrângerile și devenirile ei. Și totdeauna vreau să arăt asta cititorilor, să șlefuiesc până când ajung la inima lor. Nu mă interesează să le trezesc interesele livresc, să mă arăt mare cunoscător de teorii, să introduc nu știu ce morman de trimiteri la noțiuni abstracte, să mă arăt un avid cunoscător de curente literare, de istorie și estetică literară. Scriu pentru a trezi emoție, pentru a contura o anume stare de spirit, în consonanță cu aceea pe care am resimțito în momentul scrierii și pe care nădăjduiesc că cititorul o va recunoaște printre experiențele lui și îl va îmbogăți. Vreau să-mi iau cititorul de mână și să-i spun că putem să parcurgem o bună bucată de drum împreună, cunoscându-ne reciproc, trăind și retrăind frumosul. Îl invit să guste modul meu de a reconstrui lumea. Cu sinceritate și particularități care trag nădejde că îi vor trezi interesul și îi vor aduce explozia interioară specifică gestului poetic veritabil.

Corina U. – K: Să cred că dorința de realitate aduce limbajul poetic, ceea ce face ca poezia să-și primească impulsurile din experiența adevărată? Sau de ce așa multe SONETE aduc ideea de iubire: *“Vino iubito-n Elohim cu mine; Ne dăruim vlăstarului iubirii; Câte imi ia iubirea, nu imi lasă; Spune-mi iubito, unde-ți e popasul,”* etc.

Adrian Munteanu:

Eu nu pot scrie decât pe baza unor acumulări de experiențe personale care s-au decantat în timp și acum pot să detașez secvențe ale trăirilor mele, să le ordonez cum vreau, până acolo încât iese altceva, care nu mai are caracter de autodevăluire, dar se bazează pe ceva real, trăit până la ultimele fibre, consumat în tensiune, în speranță, în real. Chiar și atunci când plec de la o idee venită din exterior, modul în care o conduc pe traseul versurilor vine din acumulările anterioare. Se simte asta, mi se spune adesea. E ceva ce are adâncime și emoție necontrafăcută. Mărturisesc aici convingerea mea că cele mai profunde experiențe, cele care nasc ceva adevărat, sunt acelea consumate în durere, în suferință. Pentru poezie fericirea personală, floricelele, bombonelele și fundițele colorate, nu pot naște decât zornăitori de agățat la căruciorul nepoțelilor sau picturi de bălci în tonuri stridente și superficiale. Fericirea în poezie înseamnă traseul pe orizontală, fără adâncime. Durerea străpunge prin carne, scormonește în interior și vibrează. Ea înseamnă trăirea într-un adânc de noi. Acolo, în final, regăsim iubirea pe care mă bucur că ai descoperit-o în ceea ce scriu.

Corina U. – K: Arta de a scrie la persoana întâi este diferită de comportamentul egomantic și egocentric al dvs., deoarece vă obiectivați de fapt eul, în sensul că se prezintă în raport cu lumea. Se poate spune că în timp ce scrieți un sonet vă mențineți într-o stare de plutire?

Adrian Munteanu:

Când scriu mă desprind de real. Deseori nici nu știu bine unde sunt, trebuie să privesc în jur, într-un moment de pauză, ca să-mi dau seama că sunt la masa de scris sau la calculator (știi, eu scriu tot pe hârtie, cu multe ștersături, cu pixul în mână. Abia la finalul muncii, când consider că un text e încheiat, îl trec într-un fișier al calculatorului). Elementele introduse de mine în poezie, în momentul reținerii lor în memorie, nu merg, ci plutesc, da. Starea aceasta de plutire e cea mai indicată cu putință, pentru mine, deoarece în imponderabilitate legăturile între obiecte, stări și fenomene se fac altfel, cu mult mai multă libertate de mișcare, fără greutate și cu asocieri insolite. De aici tonul particular, să-i spunem stilul inconfundabil, contribuția mea la recrearea afectivității lumii. Asta fac, recreez stări, trăiri anterioare, le dau concretețe, le certific existența particulară, mă eliberez de ele, le ofer celorlalți, ca să le guste savoarea și ineditul. Dacă sunt stări și emoții trăite la un anumit grad de intensitate, poate peste limitele obișnuite, nu înseamnă că ele nu sunt reale, că nu pot fi reale. Ca să nu mai spun că o anumită parte a sonetelor mele, mai ales cele din *“Paingul Orb (Sonete 3)”*, sunt niște sonete, să le spunem, epice, în care apar personaje din imediata noastră apropiere, care trăiesc în mijlocul nostru și reacționează așa cum vedem că o fac în fiecare zi. Nimic ireal în irealitatea mea poetică.

Corina U.- K: Aveți o imagine anume despre lume? O filosofie a vieții?
Adrian Munteanu:

Ar trebui să încep spunând cine sunt. Pentru că are legătură cu ceea ce cred azi. Sunt un brașovean născut în pitorescul și insolitul cartier Șchei, pe acolo pe unde se va fi plimbat diaconul Coresi pe timpul în care își redacta cărțile la Prima Școală Românească. Am trăit o copilărie cu experiențe care m-au urmărit toată viața. Tatăl meu a fost ridicat de Securitate în anul 1948, chiar în ziua în care mă nașteam eu. Avea să facă 15 ani de pușcărie politică. Mama, cu numai patru clase primare, a fost nevoită să se angajeze în munci umile, ca să mă crească. Amintirile mele din copilărie se rezumă la gardul de sârmă care împrejmuia grădina și dincolo de care nu aveam voie să ies. Pe stradă erau copiii cu care aș fi vrut să mă joc. Pe gardul grădinii au rămas de atunci scâncete de copil. De aici însingurarea pe care am simțit-o cum mă băntuie mereu și îmi flutură pe la urechi. Apoi îmi amintesc că în timpul ploilor puneam ligheane și vase în pat și pe mobile, adică acolo unde apa curgea în voie prin acoperișul de carton asfaltat. Nu mă pot detașa nici acum de însingurarea și spaimile de atunci și am învățat, am fost nevoit să o fac, să îmi deschid o lume mult mai bogată decât în cazul celor mai mulți, în interior. Să mă analizez mereu. A fost o viață consumată cu eforturi. N-aș putea spune că am gustat din plin bucuriile vieții și m-am măcinat în mine pentru orice. Asta este firea mea, modelata așa și datorită experiențelor frustrante din copilărie. Eu nu știu să dau afară din mine răul, să mă exteriorizez, să nu mă consum. Vibrez pentru fiecare neajuns și neîmplinire, pentru fiecare cuvânt care mă rănește, nu știu să înjur. Nu-mi stă bine, chiar dacă aș înceca să forțez nota. Nu e de mirare că, pe nesimțite, inima mea a obosit și anul trecut a fost nevoie să fie ajutată cu un stimulator cardiac. Dar nu mai am cum să mă schimb. Pot doar să remarc că, din fericire, o asemenea manieră de a viețui e benefică pentru poezie. Ea pare să aibă mai multă adâncime, să coboare la esențe. Nu gestigulează mult și exterior, nu se bătaie într-o echilibristică de paradă. Poezia mea iubește tăcerea și liniștea deplină. Cred că sunt cele mai adânci și complexe stări omenești, cele care le însumează pe celelalte. Sper să-mi fie permis să ilustrez cele spuse:

“Iubirea mea de liniște deplină
Apare-n trup din legi mereu înalte.
E o iubire neoprită-n halte,
Îmbietor de tandră și senină.

Nu caută-ntrupari din strâmbe dalte
De picurat pe suflet în surdină,
Nu se revoltă fără nicio vină
Pe cei ce vor în scări de foc să salte,

Nu ostenește-n sine, nu abundă
În rod gustat mereu ca antidot.
Întinde-n gând cărări, ca să le-ascundă

**De tot ce vreau să-mi amintesc și pot.
Iubirea mea de liniște profundă
Mai crede totul și îndură tot.”**

Corina U. – K: A fi poet este o taină de actualitate sau o “haină veche”? Ce credeți că se va întâmpla cu poezia în următorii ani?

Adrian Munteanu:

Poezia este o stare esențială a omului. Ea nu poate fi dată la o parte pentru că am deveni roboți, am fi niște monștri. Din păcate vremea și vremurile nu sunt potrivite acestei stări de imponderabilitate și trăire, pentru că realitățile biciuiesc oamenii din toate părțile, le fură clipa de însingurare necesară. Multe trebuie să se așeze. Până atunci poezia viețuiește pe spații mai restrânse ca oricând. Doar în sufletul celor reflexivi, a celor care n-au uitat de ei. Cum va evolua poezia în continuare ? Este o întrebare interesantă de pus unui sonetist, adică unuia care a îmbrățișat o formă de a face poezie care vine din preclasicism și de aceea li se pare unora depășită. Numai că pe mine nu mă interesează curentele literare decât ca teorie. În teorie, în teatru și în proză, paradoxal, sunt de partea modernității, chiar a experimentului. În teatru l-am jucat pe Eugen Ionescu și am și câștigat premiul I de interpretare la Festivalul Național al Artei Studentești cu rolul profesorului din “Lecția”. Apoi am jucat, în premieră pe țară, în 1969, “În așteptarea lui Godot” de Samuel Becket. Abia apăruse piesa în revista Secolul 20. În proză cele mai mari satisfacții le am lecturând romanele regretatului meu prieten Gheorghe Crăciun. După primele dintre ele, “Compunere cu paralele inegale” și “Acte originale, copii legalizate”, am și realizat un scenariu, i-am făcut regia și am jucat în el. A fost un spectacol superb și incitant, care i-a plăcut și lui Crăciun tare mult. Apoi e romanul lui “Pupa rusa” care a luat premiul Uniunii Scriitorilor. Când voi scrie proză – pentru că va veni și acel timp – mă voi îndrepta decis spre un stil marcat modern, post-optzecist. În poezie însă, iarăși spun că e ceva paradoxal la mijloc, am ales varianta care are cea mai mare vechime în istoria literaturii mondiale, fixându-și rădăcinile înainte de Renaștere. E doar un paradox formal. La urma urmei eu scriu așa cum simt. Repet ce am spus mai sus, pentru că e o treabă de legătură cu tine însuși, ceva de profunzime, nu de cerebralitate : eu scriu sonet pentru că am descoperit că el se potrivește cel mai bine cu structura mea interioară. Așa sunt eu, cu muzicalitate, cu armonie, cu delicatețe, dacă vreți. Scriu așa și nu mă consider anacronic, pentru că eu exist, sunt viu (chiar foarte viu, trebuie să-ți mărturisesc). Dacă sunt viu, înseamnă că și ceea ce scriu e viu. Înseamnă că oamenii, potențialii cititori, mai au înrădăcinate în ei semne ale unei emoții și a unei sensibilități pe care unii tot încearcă să le dărâme, dar fac gesturi nefirești și lipsite de finalitate. Ei, cei ce vor să fie moderni cu orice chip, se despart de cititori, crează o distanță între ei și aceștia, nu mai sunt înțeleși, lucrează doar pentru un cerc de inițiați și refuțați cu vibrații doar în teorie. În realitate nu emoționează pe nimeni, iar în afara emoției, poezia nu există. Eu știu că poezia mea emoționează, fără a fi

depășită. Știu asta de la cititori, după reacțiile lor. Dar nu numai de la ei, ci și de la profesioniști. De aceea m-am bucurat când o serie de scriitori importanți au receptat cărțile mele așa cum aș fi dorit să o facă, așa cum o simțeam și eu. Mircea Cărtărescu spunea despre sonetele din "Paingul Orb" că textele sunt crâncene, dar de o frumusețe sumbră care l-a cucerit. E o sinteză cu care sunt pe deplin de acord și mi-a dat mare încredere în mine, în posibilitățile mele. Nu a mai durat mult și am intrat în Uniunea Scriitorilor, printre altele și la recomandarea lui Mircea Cărtărescu. Iar acest lucru nu e de uitat. Aveam, la urma urmei, numai câțiva ani de când începusem să scriu (parcă Arghezi a început mai repede decât mine) și îmi îndeplineam deja obiective pentru care alții luptă o viață întreagă.